

PETR PIŤHA

SLYŠTE
SLOVO

A ZPÍVEJTE
PÍSEŇ

*Život svatých Cyrila a Metoděje
a příběh Velehradu*

Poustevník 2011

Po celý život pamatoval si Metoděj den, kdy se narodil Konstantin. Živě viděl, jak na schodišti potkal dva sloužící, kteří nesli kolébku do matčina pokoje, jak za nimi šla chůva, všemi milovaná řecká otrokyně Aglája, s náručí plnou jemných podušek a bělostných plen. Cítil vzrušení, které se na něho přenášelo z neklidu v celém domě. Již několik dnů nesměl nikdo z dětí k matce a také toho dne musel i on jít brzo spát s malými. Pamatoval si, jak vroucně se s nimi ten večer Aglája modlila. Nemohl usnout. Do otcových zahrad vešla noc a rozkvetlé jasmíny vydechly omamnou vůni. Slyšel, že dům nespí. Pak zaslechl dva silné výkřiky plné bolesti a po chvilce dětský pláč. Běžel ke dveřím, ale byly zamčeny. Vězeň? Ve vlast-

ním domě! Zmocnil se ho hněv, ale ovládl se, aby nezbudil sourozence. Přešel k oknu, ale neviděl nic. Noc už byla opět tichá, dýchala jasmínem. Pohlédl nahoru a vysoko spatřil hvězdy, jasné jak je ještě nikdy neviděl. Když je Aglája ráno budila, řekla:

„Narodil se vám bratr. Jmenuje se Konstantin. Jáhen ho pokřtil již v noci. Je velmi slaboučký.“ Děti ho uviděly na klíně otcově. Po pradávnmém zvyku tak bylo otcem přijaté dítě představeno všem jako právoplatný člen rodiny. Pak byl uložen do kolébky vedle matky, nezvykle bledé. Metoděj se nad ním sklonil a pomyslel si: Jaké je to ubohé stvoření! Přešel k otci a zpříma mu řekl:

„Je slabší než sestry. A proč má tak obrovské čelo, ale skoro žádnou tvář? Vždyť má jen oči.“

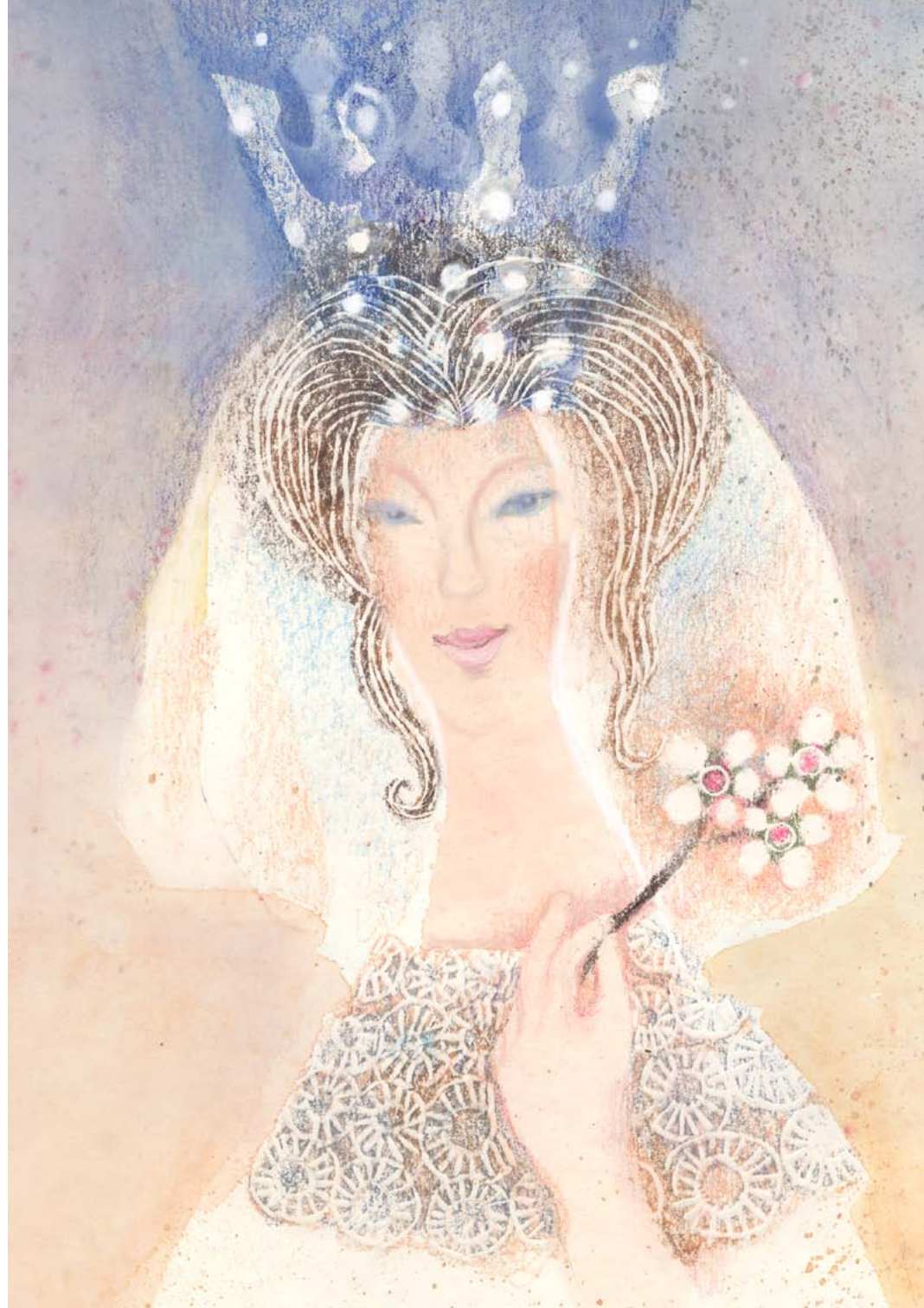
Otec odpověděl:

„Není každý tak mohutný jako ty. Možná mu dal Bůh jiné dary a jinou sílu. Pod velkým čelem bývá velká mysl a velké oči mu třeba umožní vidět, co druhým zůstává skryto. Ale jedno je jisté. Jsi jeho starší bratr, urostlý, rozumný a silný. Vždycky ho chraň, nikdy ho neopouštěj.“

Metoděj o tom přemýšlel a cosi ho znova a znova přitahovalo ke kolébce, kde leželo vskutku ne příliš pohledné dítě, bledé až promodralé, velice slabé,

„Zdalo, maminko,“ odpověděl, ale vyprávět nechtěl. Uprosili ho. Matka si všimla, že mu tváří přeběhl ruměnc.

„Snilo se mi,“ začal, „že byly císařovy narozeniny. Stratég připravil velikou slavnost na lukách za hradbami. Bylo tam postaveno mnoho stanů a vlály tam prapory. Přišlo mnoho lidí vznešených i prostých. Stratég pokynul trubačům a zazněla jásavá fanfára. Všichni se obrátili k němu a on rozkázal: ‚Ať se tam k tomu kvetoucím mandlovníku shromáždí nejkrásnější panny z celé provincie, které sem přišly.‘ Sebralo se jich dost a byly vskutku krásné, bohatě oděné, ozdobené šperky ze stříbra i zlata. Byly veselé a smály se. Tančily spolu. Tu dal stratég znovu zaznít trubkám a povolal mě k sobě. Dovedl mě k těm pannám a řekl mi: ‚Vyber si, Konstantine, kterou chceš, tu, která se ti nejvíce líbí, a dostaneš ji za ženu darem od císaře.‘ Prohlížel jsem si jednu za druhou a byla jedna krásnější druhé. Smály se a mile se na mne dívaly. Nevěděl jsem, na kterou hledět dřív. Až jsem trochu v pozadí uviděl jednu, nad všechny krásnou a také nejvzácněji ozdobenou. Hleděla k zemi, nesmála se, ale úsměv na jejích rtech byl plný radosti a tiché lásky, která jí odněkud z nitra vycházela. Pro tu jsem se rozhodl a řekl: ‚Tu! Tu jedinou si žádám,

Svatodušní svátky toho roku přinesly jiný plod práce misionářů. Byl dokončen překlad míst, která nejsou součástí Evangeliáře a všechna čtyři evangelia byla vcelku převedena do slovanštiny. O svátcích měly být knihy přineseny k poctě Boží do chrámu.

„Je nutno důstojně to oznámit celému shromáždění,“ řekl Metoděj. „Já budu kázat o Duchu svatém a jistě připomenu dar jazyků, kterými o letnicích všem, kdo byli přítomni, apoštolové v jejich jazycích mluvili o velkých Božích skutcích. Překlad Evangeliá uveď ty.“

Konstantin šel, aby se připravil. Vzal do ruky rákos a zahleděl se na tři kopce, které určují polohu Velehradu, jakoby řekl: „Ve jménu Otce, i Syna i Duha svatého.“

„Přijď Duchu svatý,“ modlil se Konstantin, „a naplň mne ohněm své lásky, abych dobře konal a vyslovil přesně, co naplňuje mé srdce, protože přetéká chválou.“

Jako když vychází slunce a nejprve ozlatí vrcholy a dává svému světlu stékat, až zaplní vše, tak napsal píseň, která měla Moravanům a po nich všem Slovanům otevřít evangelní radostnou zvěst. Jako by od Boha poslaný anděl diktoval, tak filosof napsal až do dnes slavený Proglas:

„Slyšte, Slované, toto:
Dar ten je od Boha daný
dar duším, nikdy se nekazící.
Slyšte to všichni slovanští lidé.

Slyšte Slovo, od Boha přišlo
slovo, jež živí lidské duše
slovo, jež sílí srdce i rozum
slovo, jež vede k poznání Boha.

Jako nahé jsou národy bez knih
nemohou obstát beze zbraně
v zápase s protivníkem našich duší,
a jsou jak na kořist uchystané.

Nuže, národové, kteří chcete mu čelit,
otevřete dokořán dveře rozumu
a přijměte zbraň tvrdou,
kterou kovají knihy Páně.

Kristus, nejvyšší Moudrost, v nich mluví
a daleko zahání Ďábla.
Kdo přijmou ty knihy, nebudou padat,
stát budou pevně a do života vejdou.

Metod se stal skutečným vězněm a zacházeli s ním až surově. Dovedli ho do Řezna, kde se právě konal sněm. Narychlo svolali synodu biskupů, na které se rozhodli Metoděje obžalovat a soudit. Za místo zvolili Řezno proto, že k soudu chtěli přizvat krále, který se tam dostavil na sněm. Všichni, jakoby neznali rozhodnutí Hadriánovo, začali teď žalovat před králem. Metoděj, vznětlivý muž, zkušený z mládí na spory vojáků, bránil se jinak než jeho bratr. Užíval sice stejně dobrých zdůvodnění, ale mnohými výroky popouzel své protivníky. Když vysvětlil, kdo, jak a proč má spravovat slovanské území, a ukázal, že ne on, ale biskupové z Bavorska jednají proti právu, dodal:

„Dejte pozor, abyste svůj řídký mozek nerozlili, když chcete kostěnou lebku rozrazit železnou horu papežova rozhodnutí.“

„Zlým to odpykáš,“ odpověděli mu.

„Čiňte se mnou, co chcete. Nebyl bych prvním, koho pro spravedlnost hrubí lidé zahubili.“ O tom výroku se dále hádali, až král jízlivě řekl:

„Nechte už mého Metoděje, vždyť se už zpotil jak u pece.“

Nato Metoděj:

„Není divu, když se filosof, sám jediný, musí prát s celým houfem hromotluků.“

Pak se znova pohádali, ale nakonec se rozešli. Krále o své pravdě nepřesvědčili, ale tušili správně, že jim nebude bránit v jejich počínání, a proto s Metodějem jednali ukrutně.

Pasovský biskup Ermenrich sám velel jeho přesunu z Řezna až do kláštera v Ellwangen. Nechal ho na provaze uvázaného běžet za koněm. Když bezmála již šedesátiletý muž pozbýval sil, rozehnal se po něm koňským bičem a byl by ho býval zbil, kdyby mu v tom ostatní nezabránili. Na zastávkách nikdy ho nenechal vejít do domu, ale nechával ho venku přivázaného, ať v dešti nebo mrazu.

rádce, či spíše našeptavačem, byl biskup Wiching. Nyní však při první příležitosti nařídil, aby slovanští kněží z jeho říše zmizeli.

„Rychle, velice rychle, protože po příští neděli, kdy už nikdo z vás nebude sloužit mši, koho tu najdou, ihned ho zabijí,“ křikl na biskupa Gorazda. „Nemysli, že tu zůstanete, neopovažuj se křížit mé plány jako ten umanutý stařec, kterého, nevím proč, chránil papež i císař.“ Držel Gorazda pod krkem, škrtil ho jeho rouchem a pak s ním smýknul, div neupadl:

„Zmiz, mám rychlé psy!“ Nebylo pochyb, že své hrozby naplní.

Prchali tedy jednotlivě i ve skupinách. Jedni ke knížeti Kocelovi, který je přijal, a odtud dál na Balkán. Druzí se uchýlili do Čech, kde je uvítala zvláště kněžna-vdova Ludmila.

Po smrti Svatoplukově došlo i na varování Metodějovo. Synové Svatoplukovi nedrželi spolu, ale každý chtěl celou zem pro sebe. Dostali se rychle do sporu a nebylo nikoho, kdo by je smířil. Cizí kněží se radovali z jejich vzájemné zášti a neuběhlo mnoho vody v řece Moravě a z mocné říše nezbylo nic. Rychle odkvetl zlatý květ Velké Moravy, a zlé větry roznesly

semena práce svatých Soluňanů, jako když odfoukneš chmýří pampelišky.

Zde končí příběh o svatých Cyrilu a Metoději. Byl by to smutný příběh, kdyby na něj nenavázal druhý, který vypráví o Velehradu.

II

Prokletá hrabivosti, ty nasytná touho všechno mít! Nešťastná touho po moci a slávě! Vždycky jen ničíš a jde ti to rychle. Za pár let nezbylo z mocné Moravské říše nic. Jak nechráněná chatrč spadla při náporu kočovných Maďarů. Stala se zemí nikoho. Sem a tam přejížděli ozbrojenci z různých stran a kořistili. Moc si neodnesli, protože země byla zubožená. Ale pokaždé za sebou nechali nešťastníky, které z chudáků učinili žebráky odsouzené na smrt hladem. Přesto tam stále žili lidé. Kam by odešli? Když jim spálili sídla, posunuli je z nezbytí o kousek dál. Život šel, jako proudila voda řeky Moravy, která také mlela břehy a posouvala je. Orali a osévali svá pole, ženy rodily děti. Vzpomínali na čas, kdy bylo lépe a dětem vyprávěli o slavné době, o Metodu

a učeném Cyrilovi. Dokud ještě trvalo něco z hrdého sídla na Velehradě, ukazovali jim trosky a modlili se tam svým jazykem. Když nezbylo nic a vzrostly tam keře a stromy, ukazovali jim alespoň to místo. Jako k památnému hrobu je tam vodili a ti, kteří měli pevnější víru, mluvili o ukryté setbě, která jednou vzejde. Svět mocných dávno zapomněl, pár vzdělaných lidí snad vědělo něco neurčitěho z knih, ale Moravané nezapomněli a z generace na generaci přenášeli svůj poklad. Tak to vypadalo na Moravě Rastislavově a Svatoplukově, na Moravě územní.

Jiný osud měla Morava Cyrila a Metoda, Morava duchovní. Slovanští kněží byli vyhnáni, ale našli si nové domovy, kde pokračovali ve své práci. Nejlépe se jim dařilo v Bulharsku. Dobře je přijal tamní kníže Boris. Rodní bratři Kliment a Naum založili na Ochridu klášter a podle zkušeností z Moravy i školu, ve které vchovali mnoho kněží. Z nových praktických důvodů vytvořili podle velké řecké abecedy nové písmo. Z úcty ke sv. Cyrilovi je nazvali cyrilice. Nemohlo je napadnout, že nepozorní žáci mnoha generací si dodnes budou slovanská písmena plést a říkat, že cyrilici stvořil Cyril. Kliment byl také spisovatel a napsal životopis Konstantinův. Naum byl spíše vědec

„Pak ovšem musíme tuto pravdu sdělit celé Evropě a papeži. Je možné obnovit slovanskou liturgii?“

„Museli bychom povolát kněze znalé toho jazyka a liturgie. Budou zde působit dosti cizí.“

„Nejde o to, aby široce působili, ale aby tradice nezanikla. Najdi je a přichystej místo.“

Po krátké době sdělil Arnošt z Pardubic, že bude nejlépe povolát benediktiny z Chorvatska a usadit je v klášteře na Novém Městě Pražském. Klášter byl nazván Emauzy. Císař Karel také dal nově sepsat životopisy sv. Cyrila a Metoda a od papeže získal povolení, že ho stále může doprovázet některý ze slovanských kněží a kdekoli on sám bude, může tam sloužit slovanskou mši svatou. Ať si všude uvědomí, že patří k Evropě. Také na Moravě dal hledat vše, co připomíná dílo Soluňanů.

„Zajed', arcibiskupe, do Olomouce. Mému bratru vyříd' mé pozdravení a lásku a pak Janu Jindřichovi vysvětlí, jak důležité je upevnit hranici markrabství moravského vůči Uhrám. S olomouckým biskupem promluv o tom, co vědí.“

„A ať pilně hledají po archivech,“ dodal Arnošt.
„Víš dobře, co je třeba dělat.“

Dočetli jste a zavřete knihu. Doufám, že Vám něco přinesla. Když jsem ji dopsal a v celku přečetl, zeptal jsem se, o čem vlastně je. O svatých Cyrilu a Metodějovi, o Velké Moravě, o Velehradu, o našich dějinách, o vlasti, kterou obýváme. Jistě, ale to není to nejhlavnější. Je o pokladu, ve kterém jsou čtyři těžké klíče. Prvým je jazyk, kterým mluvíme, čteme a píšeme. Je v něm bohatství moudrosti našeho národa. Není tam všechna moudrost světa, ale je jí tam dost. Druhým je zákon, řád věcí, který je pro všechny stejně platný. Třetím je úcta ke každému člověku, k jeho práci, ke každému kousku stvoření. Čtvrtým je láska, citlivý, obětavý zájem o druhé. Těmi klíči je možno otevřít spokojený život. Jsou to prastaré klíče a z ruky do ruky si je podáváme. Přijměte je a dávejte na ně dobrý pozor. Kdyby se ztratily, čím bychom otvírali zámky k životu? Až jimi otevřete své životy a poznáte, jakou mají cenu, vložte je do ruky těm, kteří přijdou po Vás.